

28 Şubat ve Ekonomi

KAPAK

28 Şubat ve Ekonomi

Alper Tekin

20. yüzyılı noktalarıp 21. yüzyıldan nefes almaya başladığımız şu günlerde, keşke geçen yüzyılın büyük kazanımlarını muhasebesini yapıp yaşadığımız yüzyılın da bizim asrımız olabileceğini ilan edebilişeydik.

Ekonomideki dev hamlelerimizden, toplumsal barışın yerleşmesinden ve yaşam kalitemizin günbegün nasıl yükseldiğinden bahsedebilişeydik.

Ama 2001 yılına da maalesef uçurumun kenarından döndüğümüz büyük bir ekonomik kriz, kapanan yığınla işyeri, adlarını sayamayacağımız yığınla polsuzluz operasyonu, batık bankalar ve egemenlik haklarının bir kısmını IMF'ye terk etmiş bir ülke olarak giriyoruz.

Ayrıca güçlü bir ülke olmak için iç çatışmalarda heba olan enerjimizi birleştirerek ülke kalkınmasında kullanacak toplumsal uzlaşma yerine devlet-halk ilişkilerine yeni olumsuzluklar ekleme pahasına "din eğitimi veren okullardan dahi dini yaşamı dışlama" dayatması yaşıyoruz.

Yıllardır pomplanan batılılaşma propagandası batılilar gibi "ÜRETME"yi öğrenmeden baltacılar gibi "TÜKETME"yi öğretti, özendirdi. Bu çılgınca tüketim savurganlığı üretmeyen ülkenin kaynaklarını eritti ve sistemin devamı için borçlanmaya başladı. Oyle bir noktaya geldi ki artık kolay borçlanamaz oldu. Ülkenin birbirimlerini hovarda bir mirasçesi gibi satmamız istendi. Özelleştirmelere başladı.

Şimdi bir dönüm noktasındayız. Ya elimizdeki bu son imkânları ahılcı bir şekilde değerlendirip dünya liginde yerimizi alacağız ya da!... Düşünceli bile istemiyoruz.

POSTMODERN DÜYÜN-U UMUMİYE VAZİYETLERİ

İlhan Kesici, 8 Mart 1998 yılında ANAP grup toplantısında yaptığı konuşmada bugünleri kastederek bütün neler demiş:

1853-1856 arasında yapılan Kırım Savaşı imparatorluğu perişan eder. Savaşın yükünü taşıyamayacak hale gelir. Çaresiz 1875 yılına kadar tam 15 büyük borçlanma yapılır, ama durum düzeleceğine gitmez, kötüleşir. İmparatorluğun faiz borcu devletin toplam gelirinin %25'ini aşar.

"Şimdi ne? Borç faizlerinin devletin varidatına oranı tam %55."

Osmanlı imparatorluğu bakmış ki durum iyiye gitmiyor, bir seri önlemler almış. Ama bütün bu önlemler de yeterli olmamış.

Çaresiz koca imparatorluk ünlü "Düyun-ı Umumiye"ye (Umumi borçlar: imparatorluğun borçlarına karşılık alacaklı devletlerin gelirleri el koymak için kurdukları idare) teslim olmak zorunda kalmış.

Yıl 1881...

Burhanı anlatıttıktan sonra Kesici ilginç konuşmasını şöyle tamamlamış:

"Değerli arkadaşlar, elbette, şimdiki dünya Osmanlı imparatorluğu zamanındaki dünya değildir. Şimdiki 'Düyun-ı Umumiye'ler, olur ise Osmanlı imparatorluğu zamanındaki 'Düyun-ı Umumiye' tarzında olacak değildir. Ama, herhalde postmodern bir 'Düyun-ı Umumiye' halinde bir başka halle Türkiye karşılaşacaktır." (16.12.2000, Tufan Türeng, Hürriyet)

Şon krizin ardından üç aylık izleme programını

aylık olarak değiştiren IMF'nin kazandığı etbin bonumu Zeynep Atılkan (24/12, Hürriyet) şöyle değerlendiyor:

Keşke IMF şu garip al yarasına karşı çıksaydı! Al konusunda kamuoyunu ve hukukçu Cumhurbaşkanının endişelerini dikkate almayan Meclis şimdi IMF'nin dayattığı koşullar için yasaları jet hızıyla çıkartacak.

Sahipsiz al yarasını Cumhurbaşkanı değil de Cot-tarelli veto etseydi, demek geliyor insanın içinden. İstikrar programını destekleme programının kuralları böyle bir saptama yapmaya elverişli değil. Ama insan isyan ediyor...

Bir taraftan cezaevlerine "devlet girdi" diye bayram edilirken diğer taraftan Meclis'in yasama yetkisi neredeyse elinden alınıyor. Bir Devlet Bakanı ile Merkez Bankası Başkanı, "şu tarihlere kadar şu yasalar çıkacak" diye IMF'ye söz veriyor...

Bu karambol içinde kimse Meclis nedir, Hükümet nedir ve de IMF nedir sorularının farkında değil.

Çok yoracağı belirtilen Ek Niyet Mektubu, "askeri harcamalara" da el atmış. Orduya IMF tasamufu geliyor. Eskiden bu tür öneriler "vatan hainliği", "bölücülük" filan diye değerlendirilirdi. Sosyal demokrat hükümetlerin bile dokunamadığı konulara artık IMF el atıyor...

Ekonomide acilen alınması gereken önlemlere, aklı başında olan kimsenin itirazı yok. Vaktini tozpembe tablolar çizmekle harcamayan iktisatçılar zaten bu gidişin sürdürülebilir olmadığını yıllardır söylüyorlardı, uyanıyorlardı, nedense kimse ciddiye almadı.

Ama bugün öyle bir noktaya geldi ki, hem önlemler alınıyor, hem de ülkenin egemenlik hakları elinden gidiyor. Kötü yönetimin sonuçları bunlar. Egemenlik hakları elden gidiyor, bu da kimsenin "ağına gitti miyor".

Hani herşey tozpembe idi? Bölge gücü filan olmuş. Bölge gücünün çok askeri harcama yapması gerektiği söyleniyordu.

IMF veto etti!

21. YÜZYILA GİRERKEN

2000 yılı sonunda IMF'ye teslim olmamıza sebep olan bazı ekonominin göstergelere ana hatlarıyla bir göz atalım.

■ DİŞ BORÇ: 107 milyar \$ - 21.5 milyar \$ 2001 yılın-

da ödenecek (10.01.2001 Hürriyet).

■ İÇ BORÇ: 34 milyar \$ (20.01. 2001 Sabah)

■ 2000 YILI ÖDENEN İÇ BORÇ FAİZİ: 32 milyar \$ (hergün 87 milyon \$)

■ Askeri personel hariç 251.000 memurumuz lojmanlarda oturuyor.

Devlette 1.670.000 memur ve sözleşmeli personel çalışıyor.

2.340 adet sosyal tesis memurlara tahsis edilmiş.

Devletin memurlara tahsis ettiği taşıt aracı 88.000.

Yani her 8 memura 1 lojman, her 70 memura 1 otomobil düşüyor.

■ Türkiye'de toplam 100 bin anonim şirket, 400 bin limited şirket içinde krizden etkilenmeyen hemen hemen yok gibi... Son bir yıl içerisinde 3 bin 400'ü Ankara'da olmak üzere Türkiye çapında toplam 26 bin 170 işyeri kapandı. Gayri resmi işyeri kapanmaları ile bu sayının daha da yukarıya çekileceği ifade ediliyor.

Bu sayı yüzde 6.4 gibi rekor elst büyümenin yaşadığı 1999'da ancak 26 bin 180 olmuştu. 2000 yılı şirketler açısından 1999'a göre daha iyi bir yıl olmadı.

Son dört yılda kapanan şirketlerin toplamı 94 bin 655 olarak gerçekleşti.

26 bin 170 şirketin kapanması sonucunda ortalama 260 bin kişi iş kaybına uğradı. Bir aile ortalama dört kişi kabul edilirse 1 milyon kişi gelir kaybına uğradı. (05.01.2001, Sabah)

■ Potansiyel özelleştirme portföyü:

Enerji ve banka özelleştirmeleri başta olmak üzere 2001'de 5-6 milyar dolar, uzun vadede ise yaklaşık 70-80 milyar dolar. (Şükri Kızılot, 11.01.2001 Sabah)

■ Tek iyi gösterge:

Enflasyon düştü.

TUFE: %39.0

TEFE: %32.7

■ Bülent Tanla'nın yaptığı araştırmaya göre 2000 yılında 8 milyon 600 bin icra dosyası işlem görmüş.

Bu sayı, 1990'a göre yüzde 59 artış gösteriyor. İcra dosyalarının ezici çoğunluğu dar gelirli küçük esnaf ve köylülerden oluşmakta. Bu rakamlara göre Türkiye'de her üç aileden biri icrada demektir. (24.01.2001 Sabah)

Sayıştay'ın hazırladığı 2000 Yıllık Mali Raporu'na göre, 1971 yılından 2000 yılına kadar geçen dö-

nemde kayıt dışı bütçe uygulamalarının toplam tutarı 116 milyar dolardır.

Dikkat edin... 116 milyar lira değil... 116 milyar dolar... Bu para; meclisin kontrolü dışında... Meclis'in denetimi dışında... Meclis'in bilgisi dışında ve Meclis iradesi dışında harcanıyor. Uzmanlar bu harcamaya kaleminin adına; "gizli-açık, görünmeyen kayıt, gösterilmeyen kalem" adlarını veriyor. (N. Doğru, 13.01.2001, Sabah)

■ Ve bu rakamların oluşturduğu tabloyu Necati Doğru (09.01.2001 Sabah) "Ülke Boşalma Yolunda" başlığı altında şöyle özetliyor:

Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya gibi... Ya da İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya gibi... Veya 1930 sonrası Amerika gibi... Kriz yakıyor. Kavuruyor. Fabrikalar kapanıyor, Tezgahlar duruyor. Tarlalar açılmakta... Bankalar sıkışmakta... Mağazalar çinek satılmakta... Bankalarda, harsalarda başıboş kriz üretimi indii.

Peki ülke bir noktaya nasıl geldi?

Cüneyt Ulsever'in değerlendirmesine bir gözatalım:

Son aylarda yaşadıklarımız, Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinin özetidir. Türkiye üretimi tercih etmek yerine; devletin ekonomik düzenin %60'ını yönlendirdiği bir ortamda, devlet üzerinden milleti soyarak refah yaratmayı bir sistem haline getirmiştir. Bu sistem o kadar derinlere iz bırakmıştır ki, neredeyse ülkedeki tüm vatandaşlar "devlet sayesinde geçinmeyi" doğal bir hak zannetmeye başlamışlardır.

Ülkede bankaları soyanlar kadar, kaçak arazisine ve tembel öğrencilere al isteyenler, devlet kapısında aş ve iş dilenenler, ancak yakalarının vergi ödeyenler, kaçak elektrik kullanmayı hüner addedenler, kimseye sormadan üretildiği patatesi devletin satın almasını devletin asli görevi zannedenler, hergün Meclis koridorlarını milletvekillerinin kendilerine bir konuda ayrıcalık yapması isteği ile dolduran onbinler, herkes ama herkes bir konuda mütefik: Devletin malı deniz, yemeyen domuz!

Biz hâlâ "devlet bize ayrıcalık yapsın" diye çırpınırken esasında birbirimizi ültümümüzün farında değiliz. (02.12.00, Hürriyet)

Gerçekten de bir **rant ekonomisi** esası üzerine bina edilmiş bu düzenin yıllar içinde soygun enstrümanları ve metodları değişmiş. Fakat sistemin özü aynı kalmıştır. Kapalı rejimlerin genel kuralları gereği ha-

kim güç olaralı; siyasiler, bürokratlar, bendi potıştırdıkları ve soygunda araç olarak kullandıkları işadamları (İstanbul dükası) ile bağımlı (bağımsız değil) basın ve medya elele vererek yıllarca bu ülkenin kaynaklarını parılaşmışlardır.

Ülkede işler ve ilişkiler saydam olmadığı için kimse de onlardan hesap sormamıştır. Öktay Elbşi'nin de dediğı gibi (19.01.2001, Hürriyet):

Nitekim askeri yönetim dönemlerinin yahut kapalı rejim ortamının en önemli özelliğı gerçekten, yolsuzluk yapma özgürlüğünün(!) olabildiğince genişlemesidir. Çünkü ülkeyi yöneten birkaç kişi engellemezse, bol bol çalabilirsiniz. Kimse de hesap sormaz.

Fatih Refik Atay "Çarlıbaya"sında bugünkü çürümenin köklerinin nereklere kadar uzandığını ifade ediyor:

Hemen spekülasyona dalmışık. Herkes çaklayın ilerde satılmak üzere arsa edinmek hirsına kapılmıştı. Şehir imarlarının başlıca düşmanının spekülasyon olduğunu düşünecek halde değildik. (s.423)
Devlette bir iş görülecekse ve bu işten komisyon alınacaksa Gazî'nin yakınları ve tanıdıkları dururken bu kazanç neden kendisine de rejime de düşman olanlara kazandırılmakı idi? (s.455)

Ve Nadir Nadi **Perde Aralığından** ismini verdiğı anılarında şu tesbiti yapıyordu:

Cumhuriyet devrinin nimetlerinden yararlanan siyasal kadro, oldukça rahat bir geçim düzenine kavuşmuştu. (s.17)

80 öncesi kapalı ekonomii düzeninde rant yaratan üç temel mekanizma vardı:

- Negatif faiz (mesela enflasyonun %60 olduğu yerde mevduat faizi %20 idi).

-Türk parası aşırı değerli olduğu için ucuz döviz tahsis.

-KIT ürünlerinin ve arazilerinin tahsis

Bunların içinde de yapılan soygunlar yusalı. Kredi veya tahsisler dağıtılırken elde edilen rant paylaşıyordu. Musluğun başında ise siyasiler oruruyordu.

Milli gelirin üçte birine tekabül eden bu kaynaklar siyaseti finanse etti. siyasetin antacı da bu rant muslublarının başına geçmek oldu.

80 sonrası serbest pazarla birlikte bu yasal yolsuzluk imkanları kayboldu. Yasal olmayan yığınla soygun ürü kullanılmaya başladı. Kamu bankalarından usulsüz krediler, ihaleler, hazine ve orman arazilerinin da-

çatır, tarımın (özellikle tütün ve çay) özel subvansiyonlar, basılı ihracat ve nihayet bir banka sahibi olup halının parasını iç etmek. Nasıl olsa hesap soracak bir kişi, kurum yoktu. Yapılan işler şekil şartını perine getirecek kadar kurallara uysun yeterdi. Gazete ve dergiler iktidar nimetlerini paylaştıkları için aynı safta, devletin radyo-TV'si ise bu tür "devlet sırlarını!" ifşa etmeyecek kadar güvenilirlikti!

Bir örnek: Necati Doğru (17.01.01, Sabah):

20 yıl önce Amerikan savaş uçağı şirketi Lockheed; "Bütün NATO ülkelerinde generallere rüşvet verip uçak sattım..." diye açıklama yapmıştı. NATO ülkelerinin sivilleri bu uçak şirketinden rüşvet alan generalleri ortaya çıkartıp rütbelerini sökerek hapse atmıştı. Bir tek bizim siviller bizim rüşvetçi generalleri yakalamadılar. Bizim rüşvetçi generaller rütbeyle emekli olup, devlet koruması ve lojmanında emekliliklerini de tamamladılar.

80'li yılların ortalarından itibaren Özal sadece ilk adımı atımlarını sağlamak üzere teyidi vererek Anadolu sermayesini ve KOBİ (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri) Anılarına'dan bağımsız, kendi başlarına ayakta durabilen işletmeler haline getirdi. Daha önce bir rant konusu olan ve bürokrasilerin kolayca erişemediği ulaşım, haberleşme, enerji ve altyapı yatırımlarını yaygınlaştırarak bu tür işletmelerin çoğaltılmasını sağladı.

İstanbul Sermayesi ise halo Anılarına'ya göbelten bağlıydı ve 80'li yıllarda diğer enstrümanların yanısıra yasal faiz dünya ölçülerine göre aşırı yüksek bir getiri kaynağı daha bulmuştu: **FAİZ**. Devletin hiç denli bütçesi olmuştur ve borçlanmak zorundağı. Bir süre sonra sadece yüksek faizle geçinen yeni bir sınıf doğacaktı. Üretim mi? Kimsin umrunda? Nasıl olsa yapan birileri bulunurdu.

Sistem tıkr tıkr işliyordu; fakat 90'lı yılların başlarında yeni bir sosyal dalga bu al gülüm-ver gülüm düzenini tehdit etmeye başladı. Sistemin kontrolü dışında yeni basın ve TV'ler oluştu. Dünyada kolaylıkla gizlenenler artık gizlenemez olmuştu. Kartel medyasında çalışan dürüst insanlar için de afroz edildiklerinde çalışabilecekleri alternatif imkanlar oluşuyordu. Önce belediyeler el değiştirdi. 95 sonunda ise polisliklerden bilmüş olan halk bu akımı birinci parti yaptı.

Sistem böyle bir sonuca hazırlıklı değildi. Önce dışlanma isedi, sonra mecbur talınca başarısız olacağını düşünerek siyasi arenada mağlup etme planını devreye koydu. Faizli umdukları yine olmadı. Yeni gelenler kaynak paketiyle iki yeni imkanlar yaratmışlar, devletin borçlanma ihtiyacını azaltmışlar ve bono faiz-

lerini düşürmeye başlamışlardı. Faizden yaptığı tasarruflarla ise KOBİ'lere kredi verme imkanı bulmuşlar. memur- işçinin maaşın da reel olarak %16.5 - 19.2 artırmış başarmışlardı.

Prof. Salih Nefici gibi ekonomistler bile Ocak 1997'de yapısal tedbirler alınmamasına rağmen ekonominin iyi yolda olduğundan söz etmeye başlamışlardı.

Ne olduysa işte bu noktadan sonra oldu. Çünkü belediyelerde olduğu gibi, başarı kanıtlandığında devlet de **rant dağıtma mekanizması** olmaksızın çıkacak ve bu sistemden geçiren malaklar sürüsünün laynakları kuruyacaktı. Buna müsaade edilemezdi. Kernen **kartel medyası** devreye sokuldu. Ali Kalkanlı - Fadime - Müslüm Gündüz olayları gibi adı vabalar **"rejim elden gidiyor"** yutturmacısıyla günlerce ısıtılıp ısıtılıp onamıza sürüldü. Meçhul askeri yetkililerin açığa alınmalarıyla iktidarın çok tehlikeli bir kuldarda boşluğu ve ülbenin elden gitme ihtimaline inanılmasına çalışıldı. Ve 28 Şubat'a ulaştık.

28 ŞUBAT 1997

1997'nin 28 Şubat günü Akşam gazetesinde henüz MGK bildirisi yayımlanmadan Can Akın **"Tehlikeli Senaryo"** başlığı altında 97-2001 arası yaşananlara ışık tutacak endişelerini dile getiriyor ve şöyle diyor:

Refahiyet Hükümeti görevden sonra devleti hortumlamaları kesilen tekelci sermaye, "Asker geliyor" tehdidiyle "ara rejim" senaryolarına bir yenisini ekliyor.

Önceki gün "askeri darbe tetikçisi" Ertuğrul Özkök, bu senaryonun birinci perdesini sahneye koydu. (...)

O da olabilir ya da bir başkası. Önemli olan tekelci sermayenin ister kendi içinden ister kendisine yakın bir "Başkan" bulması ve sözünü geçireceği bir hükümetin her an hazır beklemesi.

Gelsen ondan sonra teşvikler, krediler, devleti hortumlamalar. KOBİ'ler de ne oluyormuş? Şimdiye kadar Anadolu Sermayesi mi varmış?

"Türkiye'de rejim sıkıntısı var" demek için piyori deve yapan Basın Karteli ve onun arkasındaki tekelci sermayenin, rejimle meşimle üyesi yok. Onların tek dendi, eskisi gibi devleti hortumlamak. Onun için bütün bu senaryolar sahneye koyuyorlar ve "halkla orduyu karşı karşıya getirebilecek tehlikeli oyunları" bile kışkırtıyorlar.

Arın sağduyulu herkesin gördüğü bu gerçeklere

rağmen TSK, rejimi korumak adına bildir ve brifinglerle Refahiyol hükümetini iktidardan uzaklaştırıyor ve Postmodern Darbeyle Meclis aritmetiğini yeniden düzenleyerek, bir taşeron hükümet kurulmasını sağlıyordu.

10 Temmuz 1997'de güven oylamasından bir gün önce Hürriyet'in sekiz sütuna manşeti şöyleydi: "BU EKONOMİYİ DÜZELTİRİZ". Alt başlıkta ise şu açıklamalar vardı: "Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Güneş Taner ile Maliye Bakanı Zekeriya Temizel, Refahiyol'un ülkeyi uçurumun kenarına getirdiğini açıkladılar. Yapıldıkları ortak basın toplantısında "elimizde sibirli değnek yok, ama bilgi ve becerimiz var. Kimse yarınlara umutsuzluk içinde bakmasın" dediler."

Bu iki isim sonradan özellikle '97-2000 yılları arasında damgasını vurmuş iki önemli vakanın sembolü oldular: Birincisi siyasetçi-çete-işadamları üçgeni içinde "Türkbank"ı pazarlarken yakalandı ve Meclis'te yolsuzlukla pişmanlıklarını gösteren ilk dışişleri bakanı oldu. Diğeri 15 Eylül 1996'de genel konjonktürü ve toplumsal tepkileri hesaba almadan uyguladığı mali milat banunu yüzünden milyarlarca doları ülkeden bağardı. Ve 99-2000 yıllarında devletin en az iki kat daha fazla faiz ödemesine sebep oldu. Bu bilgi ve becerisizlik abidesi babın yüzünden en az 20 milyar dolar kaybettik.

1997'de ülke gerçekten uçurumun kenarında mıydı?

Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün "**1980-1999 HAZİNE İSTATİSTİKLERİ**" isimli yayınından yani resmi bir kaynaktan ana hatlarıyla bazı ekonomik göstergeler aktarılim. (2000 yılı ile ilgili bilgiler gazetelerden alınmıştır.)

■ Gayri-Safi Milli Hasıla'nın yıllara göre sabit fiyatlarla değişimi (s.5):

1996	7.1
1997	8.3
1998	3.8
1999	-6.4

■ Konsolide bütçe dengesi -Faiz ödemeleri değişimi-(s.38):

1996	%159.91
1997	%52.12
1998	%171.15
1999	%73.57

■ Konsolide bütçe giderleri -Faiz ödemelerinin toplam bütçe içindeki payı- (s.43):

1996	%34	- 1.329 katrilyon TL
1997	%25	- 1.977 katrilyon TL
1998	%36	- 5.629 katrilyon TL
1999	%38	- 9.824 katrilyon TL
2000	%45	- 21.132 katrilyon TL

■ Yatırım teşvik belge sayısı - İmalat sektörü (s.171):

1996	3.317
1997	3.193
1998	2.472
1999	1.601

■ Bütçeden yatırıma ayrılan pay (Şubat 1997, 04.07.2000, Sabah):

1996	%6.4
1997	%7.9
1998	%6.4
1999	%4.2
2000	%1.3

■ İç Borç Stoku (Emin Öztürk, 04.01.2001, Sabah):

	Nakit Milyar \$	Nakit Dışı Milyar \$	Toplam Milyar \$	Toplam/GSMH Yüzde
1996	18	8	26	16
1997	23	6	29	16
1998	30	7	37	18
1999	37	5	42	23
2000	44	10	54	27

■ Amerikan Kongresi Araştırma Servisi Raporu'nda ise (12.05.1997, Sabah) şu görüşlere yer veriliyordu:

Refahiyol hükümeti piyasa ekonomisini uygularken, ekonomi bürokrasisinin işine karışmadı ve merkez bankasının özerkliğine de müdahale etmedi. Başbakan Erbakan, daha çok İslam ülkeleri ağırlıklı bir ekonomik ve siyasi ilişki içerisinde bulunurken, selefleri kadar Orta Asya'ya yönelik bir politikaya yönelmedi. Refahiyol hükümeti, asgari ücrete yaptığı %101'lik zam ve devlet memurlarına yaptıkları %50'lik artışlarla çalışanlara, enflasyona karşı korunmaları amacıyla Türkiye'deki son yirmi yılın en yüksek zam oranını verdi.

■ Halkbank Genel Müdürü Yenal Ansen ise Refahiyol iktidarının programına göre KOBİ'lere verilen kredileri şöyle değerlendiriyordu (04.11.1998, Sabah):

Ekonomiyi gerçek anlamda KOBİ kredileri canlı tu-

tuyor. Son 1.5 yıl içinde KOBİ finansmanı için geliştirilen 25-40 milyar liralık kredi paketlerinden 1600 firmaya 44 trilyon lira uygun koşullarla aktarıldı ve 38 bin kişiye istihdam yaratıldı.

(O günkü rakamlarla 1600 firmaya verilen krediler toplamı 170 milyon dolar civarında tutuyor, yani 2000 yılında ödediğimiz ibi günlük iç borç faizi.)

Görüldüğü gibi rakamlar bu iki babanın iddialarının aksini söylüyor. Özellikle faiz harcamalarını bütçenin %25'ine çekmek gibi büyük bir hata (!) yapılmış olması affedilemezdi. Nitekim Refahiyol hükümetinin Devlet Bakanı **Sabri Tekir** de şöyle söylüyordu (12.07.1997, Sabah):

Ocak ayında bileşik faizler %99'a, Şubat ayında %96'ya indi. Ne olduysa ondan sonra oldu. Türkiye'de bazı çevreler enflasyonun ve faizin düşmesini istemediler.

Bu iddiaların birer kuruntu olmadığını yaşanan olaylar gösterdi. %20-50 reel faizlerle bütçelerin %38-45'i hortulanırken 1998'de ilk 500 büyük sanayi kuruluşunun bilançosunda %88, 1998'de ise %124 lîr **faaliyet dışı** idi. Yani devlet yarınımı, üretimi değil devlet tahvili alıp yatırmayı teşvik ediyordu. Gümrüklerde büyük vurgunler vuruluyor, **enerji ihaleleri** yolsuzluklarla birilerine veriliyor, 180 civarında ünlü işadamların adı karışan 1.7 katrilyonluk sahte fatura ve hıyali ihracat olayları yaşanıyor, özellikle iki büyük medya grubuna da şartları uymamasına rağmen Etilbank ile enerji ihaleleri -hizmetlerinin karşılığı olarak- hediye ediliyordu.

Postmodern darbenin psikolojik koruma zırhından istifade etmek için de Em.Org. Muhittin Pisunoğlu'nun Sümerbank, Em. Org. Teoman Koman'ın Interbank, Em. Org. Vural Beyazıt'ın Etilbank yönetim kurullarına abyorlar, Em. Oramiral Güven Erkaya'yı başkanışman yapan Korkmaz Yiğit Bank Ekspres'i garantiye alıp TÜRKİBANK'ı ele geçirmek için bakan ve başbakan düzeyinde harekete geçiyordu. EĞEBANK ise kuruluşundan itibaren Amca Demirel'in manevi koruması altındaydı.

Sonuçta korumalar kalınca ülkenin zarar hanesine 10 milyar dolarlık bir ek yükün daha geldiğini gördük. Bu yüzden 28 Şubat'ı ekonomik yönden değerlendiren

Melişah Utku'nun(01.03.2000, Y. Şafak) şu görüşlerine aynen katılıyoruz:

Biliyoruz ki, Türkiye'deki ekonomi politik, gerek devletin gerekse devletle özdeş olmuş sermaye kanadının kolay kolay değişmesine imkan tanımıyor. Bir taraftan değişimin dinamikleri mevcut saadet zincirini zorlarken, diğer taraftan hali hazırda statükoyu devam ettirmeyi kendi menfaatleri açısından uygun görenler ciddi bir direniş sergiliyorlar. İşte 28 Şubat sürecini, ekonomiye iyice bağlayan bu ortam. 28 Şubat her ne kadar irticaya karşı yapılmış bir çıkış olarak sunulsun da, esasında temel işlevi başta ekonomik olmak üzere bugüne kadar rahatlıkla ve istenildiği gibi idare edilmiş olan siyasi ve sosyal yapının idamesini sağlamak olmuştur. (...)

Darbelerle iktisat politikaları arasında çok sıkı tiki bir ilişki vardır. Darbeler ya değişen şartlar karşısında mevcut durumun devamını sağlamak ya da yeni bir yapısal değişimi kolaylıkla uygulamak ve muhtemel muhalefeti soğutmak için yapılır. 12 Eylül ihtilali, yeni bir ekonomi politikasını hayata geçirmek için zemin hazırlamıştı. 28 Şubat ise değişime karşı direnmek için yapıldı.

Başarılı oldu da, Değişim Türkiye'de ciddi bir sekte yedi. Ancak değişime direnmenin acısını 1996 ve 1999'da yaşanan iktisadi krizler hepimizden çıkardı.

2000 yılı sonunda hale yaşanan değişememe krizinin tahlilini ise Gülay Göktürk'ten okuyalım (15.12.2000, Sabah):

Değişememek her koşulda kriz yaratmaz. Ülkeler bazan onyıllarca aynı paradigma içinde kalarak, mevcut statükoyu hiç değiştirmeden yaşamlarını sürdürüp götürebilirler ve hiçbir sancı da çekmezler. Ama eğer koşullar içte ve dışta ciddi biçimde değiş-

miş ve eski "İskran" hükümsüz hale getirmiş ise ve değişim filizleri o ülkenin topraklarında boy vermişse; ama öte yandan değişim çeşitli nedenlerle bir türlü gerçekleşmiyorsa ortaya çıkan şey sürekli bir bunalımdır. Bu bunalım, o ülkede kronik bir sancı ve bazan da akut krizler yaratır. İşte şimdi Türkiye bunu yaşıyor; ne değişebiliyor ne de eskisi gibi yaşayabiliyor. İşleri ne eski usule yürütebiliyor; ne de yeni usulleri devreye sokabiliyor. Ne eski anlayışları eskisi gibi inançla savunabiliyor, ne de yeni anlayışları içine sindirebiliyor. Ne 1930'larda yaşamayı sürdürmek gibi bir mucizeyi becerebiliyor; ne de 2001'li yıllara atlayabiliyor. Bu yüzden de halledilmeyi bekleyen hangi meseleye elini atsa tıkanıp kalıyor. Hiçbir sorunu çözmeden günü kurtarmaya çalışıyor. Ama maalesef günü de kurtaramıyor...

Somut konuşalım:

Türkiye artık ekonomide ve siyasette ciddi bir temizlik hareketi yapmazsa ayakta kalamayacağını görüyor. Ama yapmıyor. Çünkü 70 yıldır süren sistemi, bu sistem içinde işlerin yürütülüş biçimi, gelenekler ve teamüller o kadar çok insanı körletmiş ki, köklü bir temizlik başlarsa ortada kimsenin kalmayacağından korkuluyor.(...)

Türkiye'yi yönetenler global rekabete katılabilmek için piyasa ekonomisine geçmek gerektiğini biliyor. Ama bunu yapmak için, devletin en büyük patron olmaktan çıkması, devletin etrafında kümelenmiş soyguncu takımını kovalaması gerekiyor. Siyasetçinin yıllardır devlet ihaleleri ile devlet teşvikleriyle devletten ucuz kredilerle palazlanmış koca bir kesni karşısına alması gerekiyor. Ama bunu yapmaya korkuyor. Çünkü o zaman siyasetçinin dağıtacağı rant kalmıyor.(...)

Türkiye artık halkın bir kısmını "iç düşman" ilan ederek şeriat parancılarını üreterek yaşayamayacağını görüyor. Ama bunun için iliklerine işleyen şeriat lobisinden kurtulması ve 30'lardan kalma tek tip vatandaş hayalinden vazgeçmesi gerekiyor. İşte "eski'nin direnişi" yüzünden bu adımları atamıyor. Sonuçta ne türban sorununu çözebiliyor ne de onunla yaşayabiliyor.

Ükeyi yönetenler, asker vesayeti altında bu siyaset sürdükçe siyasetin gerçek işlevini sürdüremeyeceğini ve yozlaşmaktan kurtulamayacağını biliyor ama, ordunun rejim üzerindeki gölgesini kaldırmak denince, herkes birden "Cumhuriyetin kurucularına ihanet" psikolojisine giriveriyor. Bizzat ordu, ülkenin aydınına, gazetecisine komplolar tezgahlayan andıçlardan rahatsız oluyor ama "rejimin dokunul-

mazları"nı yaratan eski gelenek, gereğinin yapılmasını engelliyor.

Sonuçta 60 milyonluk koca bir ülke varlık içinde yokluk çekerek krizden krize sürüklenerek dünyanın varoşlarında yaşamaya mahkum ediliyor."

Cüneyt Ulsever ise, yaşanması gereken değişim sürecinin zorluklarını bir başka açıdan şöyle değerlendiyor (17.01.2001, Hürriyet):

Doğum yapacak kadın gibi sancılar çeken Türkiye'de bütün kurumların, hatta neredeyse tüm kişilerin kafası karışık. Bir yandan bağırsak temizleme operasyonları ile ülke tüm vücudunu saran mikrobi dışarı atmaya çalışırken diğer yanda yeni Türkiye'nin kurulması için uğraş veriliyor. Yaşadığımız gerçekten olağanüstü. Bir toplumun böyle devasa bir değişimi kolay gerçekleştirmesi mümkün değil.

Değişime karşı direnenler psikolojik tenkililer gösterebildikleri gibi, kendi dönemlerinin sona ermesi nedeniyle hiddete de kapılabiliyorlar. Bazıları da yeni Türkiye'de onlara yer olmadığını pekala biliyorlar.

Değişimin Öteki Adı Ekonomik 28 Şubat mı?

Son aylarda bir "bağırsak temizleme" tabiri aklı yürüdü. 28 Şubat bağırsak temizliyor. Benbâlar bağırsak temizliyor, medya bağırsak temizliyor vs... Zülfi Livanelli ise konu üzerine bir filma anlatıyor (14.01.2001, Sabah):

Adamın biri hergün sık sık gaz çıkıyormuş. Ama bir gariplik varmış işte. Çünkü ardi ardına gelen bu salvolar hiç kokmuyormuş. Merak edip bir doktora gitmeye karar vermiş. O'na "doktor bey" demiş. "Bir şikâyetim yok ama niye kokmuyor bunlar merak ediyorum."

Doktor adamı muayene etmiş ve bir ilaç vermiş. Adam ilacı almış. Ertesi gün yine gaz çıkardığında ortahğı müthiş bir koku kaplamasın mı?

Hemen doktora koşmuş. "Doktor bey Allah aşkına söyleyin derdim neymiş?" diye tutturmuş.

Doktor "Önemli bir şey değil" demiş. "Burun tika-lydı, burun açıcı bir ilaç verdim sana."

(...)

Son zamanlarda beyaz enej-mavi akım gibi rengarenk yolsuzluk söylentilerini duyup da hayretten

hayrete düşenleri görünce aklıma bu hikra geliyor ve gülüyorum. Çünkü bazılarının burnu daha yeni yeni açılıyor. Bu rengarenk yolsuzluklar (ve daha ortaya çıkmamış olanları) yıllardır herkesin dilindeydi zaten.

Yıllardır kâpısal rejim olarak kalıp burunlarını tıka-yarak değişime direnen devlet aygıtının **"yolsuzluk-ları birinci tehdit"** olarak değerlendirmesi ve yolsuzluk yapanların üzerinden koruma zırhını kaldırma-sı önemli bir gelişme.

Düşmeye kim bastı, tartışmalarına girmeden ne ucu isrepe kadar uzanır, nerede durur? yorumu yap-madan basını takip edelim. Ertuğrul Özlök (15.05.2000, Hürriyet):

Orgeneral Kıvıncıoğlu cumhurbaşkanı adayının henüz belirlenmediği günlerde Yolsuzluklarla Mücadele Derneği Başkanı Tevlik Diker'i kabul etmişti...

Diker görüşmede Kıvıncıoğlu'nun kendisine "Sizi kabulüm yolsuzluklara karşı mücadeleye verdi-ğim desteğin bir ifadesi olarak yorumlanmalıdır" dediğini anlattıktan sonra, en can alıcı mesajını şöyle aktarmıştı: *"Türkiye'nin önündeki en önemli sorun İrticadan sonra yolsuzluklardır..."* Gelin bunun adını açıkça koyalım. Askerler, Türkiye'de bir türlü önüne geçilemeyen yolsuz-luk olaylarını artık bir "tehdit unsuru" olarak değerlendirmeye başladılar.

Mehmet Barlas yolsuzluğun artık bir "milli mesele" olduğunu vurguluyor (18.01.2001, Y.Şafak):

Ya farkında değiliz ya da görmek istemiyoruz gerçeği. Türkiye'deki temizlik operasyonu %100 yerli malı değil...

Birincisi, Türkiye'nin kaynakları kurudu. Çalıp, çırpacak pek parası kalmadı. Türkiye'de ekono-mi IMF ve diğer dış kaynakların desteği ile yü-rüyor.

Banka boşaltan, kamu parasını hortumlayan vb. illeri ifa edenler, Amerika'nın, Avrupa'nın, Ja-ponya'nın da parasını alıyor, dolandırıyor.

Borsada manipülasyon yapanlar, içeriden tica-retle haksız rekabete yol açanlar New York ve-ya Londra borsalarını da çarpmış oluyor.

Türkiye'deki yolsuzluk ekonomisi artık dünya-nın da sorunu halinde.

Bütün dünyanın istihbarat örgütleri kimin rüşvet-çi, kimin haraççı, kimin malyalarla ilişki olduğu-nu biliyor. Yeraltı ekonomisinin uyuşturucuyu,

terörizmi fonladığının bütün dünya farkında.

Yani demokrasi ve insan hakları gibi şeffaflık ve temizlik de globalleşmenin yükselen değer-leri...

Yolsuzluk ekonomisi de pekkok konu gibi artık bir iç mesele değil."

Fatih Altaylı ise yaşananlardan şu sonucu çıkarı-yordu (23.01.2001, Hürriyet):

Siyaset köşeye sıkışmış.

Ne yapacağını bilemiyor.

Ve bir dostumun benzetmesiyle Türkiye yeni bir 28 Şubat benzeri süreç yaşıyor.

Anlaşılan o ki, Türkiye'de birileri rejim karşı-sındaki ikinci büyük tehdit olarak gördükleri yolsuz-lukların üzerine gidiyor.

Bazı yerde siyasi destekle, bazı yerde siyasete rağmen.

İrticaya karşı yapılan ilk 28 Şubat'ı, şimdi yolsuzluğa karşı ikinci 28 Şubat yürütülüyor.

Bu süreçte en çok TUSİAD yara alacağı benziyor. Daha şimdiden işin başında Nail Keçili, Hüseyin Bayraktar ve Hüseyin Arabul gibi TUSİAD üyeleri gözaltına alınmış durumda. Sabit fatura ve hayali ihracat olay-larında olsun, yakında başlayacağı söylenen bayındır-lık dosyalarındaki yolsuzluklar nedeniyle olsun işade-mi-siyasetçi zıncısının işadamları ayağı hep TUSİAD'a çı-kacalı gibi görünüyor. Bu sebeple 19.01. 2001 tarihlin-deki genel kurulda TUSİAD tedbir olarak iki kurarı tüzüğe koydu. Birincisi etik kurallar veya ekonomik ne-denlerle üyeliğin aslıya alınması, ikincisi ise yine etik kurallar nedeniyle milletvekilleri ve bürokratlarla da-ha mesafeli bir çalışma.

Bu bağlamda, batan banlılara göz göre göre sağ-lamı raporu veren denetim kuruluşlarını sorgulayan Fatih Altaylı, bir okurunun tesbitlerini yayınladı (01.01.2001, Hürriyet):

ABD'de denetim firmaları ile şirketler birbirinden son derece bağımsız kuruluşlardır. Türkiye'de böyle etik kurallar işlemez. Daha doğrusu yok. Türkiye'nin en büyük denetim firmalarının sa-hipleri TUSİAD üyesi. Yani denetleyecekleri fir-maların sahipleriyle aynı dernekçiler.

Sonuç

Bir yanda 70 yıllık çürümeden bahsederken öte yanda 28 Şubat sürecine rağmen ilizlenen, boy atan başba bir sosyolojik gelişmeden söz etmek gerekiyor. Cüneyt

Ülseyer gibi dikkatli bir gözlemci tarafından yapılan ve bizim de aynen katıldığımız şu sosyolojik yorumlar ülhemizin geleceğine olan umudumuzu artırıyor:

İç ve dış dinamikler yeni bir Türkiye için artık dönülmez bir akşamın ufkuyla ulaşılar. Türkiye'de merkeze göbeğinden bağlı ekonomik çarkın sonu geldi.

Merkeze bağlı çark artık yürümeyecek; zira bu çarkı finanse eden uluslararası güçlerin ne çarkın başındaki efendilere ihtiyacı kaldı. Ne de artık bu düzeni finanse etmek istiyorlar.

Artık Türkiye'den dünyaya; rant ekonomisiyle beslenen işbirlikçiler değil, rasyonel kapitalizmin kurallarına razı ve Ankara'dan beslenmeden ayakta durma becerisi gösterecek müteşebbis sınıf lazım.

Bu müteşebbis sınıf da bir çoklarına aykırı gelse bile, eskiden gerici diye nitelediğimiz, Ankara üzerindeki palazlanmaya nereden alışmamış muhafazakar değişimcilerdir. Onlar öz sınıflarıyla kanınca kararınca dış piyasalara mal satmaya alışmış, dolayısıyla da uluslararası rekabete de uzak durmayan yeni bir kesim.

Ne kadar gariptir ki, şahsi analizime göre küreselleşmenin kurallarına en fazla uymaya hazır kesim de bu kesim. Zira Türkiye'de kendi menfaatleriyle küreselleşmenin dayatmaları arasında en az çelişki yaşayanlar onlar. (13.01.2001, Hürriyet)

...Ülke tabanında alıştığımız şablonların hiçbirine sığmayan bir gelişme yaşanıyor.

Muhafazakar – değişimcilik!

Bu gelişim yepyeni bir sosyolojik oluşum. Kullandığım terim herkesi şaşırtıyor. Zira bilinen ilerici-gerici şablonuna katılan sığmıyor.

Ancak devamlı söylüyorum; özellikle Anadolu'daki yeni ve merkezden bağımsız sermaye birikimi ve büyük kentlerdeki KOBİ türü üretimi işkisinin gelişimi yeni bir sosyolojik katman oluşturuyor.(...)

Bu yeni katman alışlageldiğimiz şekilde muhafazakar. İslam'ı yaşamak ve yaşatmak noktasında bildiğimiz kalıpların dışında değiller. Ancak artık siyasal talepleri geriye yönelik bir boş nostalji değil ileriye dönük değişimi

Onlardaki bu yeni talep dört faktörün sonucudur:

1 – Dünyada yaşanan değişim rüzganı onları etkiliyor.

2 – Özellikle Refahiyol tecrübesi ile klasik siyasetin boş bir hayal olduğunu gördüler.

3 – Üretimde ve ticaretle çok önemli bir işime kazandılar.

4 – Edindikleri yeni iktisadi konumu korumak ve geliştirmek için liberal politikalar ve demokratik kazanımların önem ve gerekliliğini gördüler. Benim indimde onların bu gelişiminden ürken **eski ilericiler(!)** artık **yeni gericiler(!)**.

Zira bu kesimin katettiği iktisadi gelişim; varlığını Ankara'ya borçlu klasik cumhuriyet üretimi katmanları, **yeni rakip olarak çok ürkütüyor.**

Hele hele eski muhafazakarlardan, boynu **büyük Anadolu eşrafi** görüntüsü dışına çıkıp iktisadi gücü de yüklenerek yeni politikalar talep etmeye başlaması korkulan iyice körükleniyor.(...)

İstanbul – Ankara yatakları treninde kurumlaşan **devlet eli ile zenginlik** ne kadar çok merkeze dayanıyor ise muhafazakar-değişimcilerin talepleri de bir o kadar merkezin bu refah dağıtıcı otoritesinin yıkılması talebine dayanıyor. Zira bağımsız sermaye açısından devlet sadece asil görevleri ve iktisat alanı-dışı faaliyetler için gerekli.

Klasik eski ilericiler açısından ise Ankara refah yaratma kaynağı olmaya devam etmeli.

Birisi için Ankara'da toplanan rant varolmaları için ne kadar gerekiyorsa diğeri için bu rant **birikimi** bir o kadar gelişimlerine sekte vuruyor.

Birisi devletten aldığı ile palazlanıyor. Diğeri devlete verdiği her lüzumsuz kuruşun palazlanmasına engel olduğu düşüncesinde.

Ancak kimse onların **devlet düşmanı** olacağını'dan korkmasın. Onlar da sermaye birikimlerinin korunması ve kollanması için **hukuk devleti** ihtiyacı içindeler.

Bu durumda **eski ilericiler** mümkünü yok ki **yeni ilericilerden** hoşnut olabilsinler. Bu mücadelelerin şahkasını 28 Şubat döneminde yaşadık. Kavga şimdi daha az belirgin ama daha derinlerde." (08.01.2001, Hürriyet)

ANKARA egemenlerinin halini başka yerde kaybettikleri yüzüğünü sırf tepede ışık var diye sokak lambasının altında arayan ve bulamayan adamın şaşkınlığına benzetiyorum. Açılan burunları gibi gözlerini de açsalar kaybettikleri değerleri başka yerde arattak yerine yine kaybettikleri yerde bulacaklar. Halkın değerleri ile bütünleşip tarih yazacaklar...

İnşallah o günleri de görürüz...